

Сергій Зеленюк,

викладач інформатики,

КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж

імені Михайла Грушевського»

ORCID ID 0000-0002-6810-8048

zeleniuk.s@ukr.net

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА: ХУДОЖНІЙ АСПЕКТ

У статті розкрито особливості інформаційної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва, зазначено її процесуальні аспекти. Звернено увагу на інформаційну діяльність майбутніх фахівців, яка формує вміння критично осмислювати власну поінформованість з музично-педагогічної діяльності на основі творчої рефлексії. Зазначено, що ключовим елементом інформаційної культури педагога-музиканта є музична інформація, зміст якої охоплює власне звукову інформацію та різноманітну інформацію про неї. Доведено, що музична інформація в освітньому процесі є одночасно і джерелом музично-педагогічної діяльності, і засобом музично-естетичного розвитку. Відзначено, що музичний твір як звукова інформація має свої особливості і потребує урахування емоційної природи музичного мистецтва, від якої залежить сприймання та усвідомлення музичної інформації. Наголошено на важливості декодування музичного твору, знання контексту музики, розумінні її естетичної складової, що дозволить досягти професійно правильного прочитання музичної думки в художньому потоці музичної інформації. Підкреслено творчий потенціал інтерпретації музичної інформації в комунікативно-пізнавальному аспекті. Виявлено, що активне впровадження у роботу зі студентами інформаційних технологій – мультимедійних навчальних засобів, різноманітних музичних програмам, забезпечуватиме успішність формування інформаційної культури майбутніх педагогів-музикантів.

Ключові слова: інформаційна культура, музична інформація, декодування, інтерпретація музичної інформації.

Сергей Зеленюк. Информационная культура будущего учителя музыкального искусства: художественный аспект

В статье раскрыты особенности информационной культуры будущего учителя музыкального искусства, указаны процессуальные аспекты. Обращено внимание на информационную деятельность будущих специалистов, которая формирует умение критически осмысливать собственную осведомленность музыкально-педагогической деятельности на основе творческой рефлексии. Отмечено, что ключевым элементом информационной культуры педагога-музиканта является музыкальная информация, содержание которой охватывает собственно звуковую информацию и разнообразную информацию о ней. Доказано, что музыкальная информация в учебно-воспитательном процессе является одновременно и источником музыкально-педагогической деятельности, и средством музыкально-эстетического развития. Отмечено, что музыкальное произведение как звуковая информация имеет свои особенности и требует учета эмоциональной природы музыкального искусства, от которой зависит восприятие и осознание музыкальной информации. Подчеркнута важность декодирования музыкального произведения, знания контекста музыки, понимания ее эстетической составляющей, что позволит достичь профессионально правильного прочтения музыкальной мысли в художественном потоке музыкальной информации. Подчеркнута творческий потенциал интерпретации музыкальной информации в коммуникативно-

познавательном аспекте. Выявлено, что активное внедрение информационных технологий в работу со студентами – мультимедийных учебных средств, различных музыкальных программ, обеспечит успешность формирования информационной культуры будущих педагогов-музыкантов.

Ключевые слова: информационная культура, музыкальная информация, декодирование, интерпретация музыкальной информации.

Serhiy Zeleniuk. Information culture of a future music teacher: art aspect

The article reveals the features of the information culture of a future music teacher, its procedural aspects are noted. Attention is paid to the information activities of future professionals, which forms the ability to critically comprehend their own awareness of music and pedagogical activities on the basis of creative reflection. It is noted that the key element of the information culture of a music teacher is musical information, the content of which includes the actual sound information and a variety of information about it. It is proved that musical information in the educational process is both a source of musical and pedagogical activities and a means of musical and aesthetic development. It is noted that a musical work as sound information has its own characteristics and requires consideration of the emotional nature of musical art, on which the perception and awareness of musical information depends. Emphasis is placed on the importance of decoding a piece of music, knowledge of the context of music, understanding its aesthetic component, which will achieve professionally correct reading of musical thought in the artistic flow of musical information. The creative potential of interpretation of musical information in the communicative-cognitive aspect is emphasized. It was found out that the active introduction of information technology in work with students – multimedia teaching aids, various music programs, will ensure the success of the formation of information culture of future music teachers.

Key words: information culture, musical information, decoding, interpretation of musical information.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасну постіндустріальну епоху глобалізації та стрімкого технокультурного розвитку суспільства пріоритетним напрямком державної політики є інформатизація освіти, яка виступає гарантом майбутнього інтелектуального потенціалу нації. У цьому контексті актуальним питанням вищої школи стає підготовка компетентних висококваліфікованих фахівців, які володіють не лише професійними знаннями, уміннями і навичками, а й здатні до швидкого сприйняття й опрацювання великих обсягів інформації, опанування новітніми засобами та технологіями роботи, здатні мобільно і творчо діяти у високоавтоматизованому інформаційному середовищі. Отже, першочергового вирішення потребує проблема формування інформаційної культури майбутніх спеціалістів.

Сформованість інформаційної культури майбутніх педагогів-музикантів, з одного боку, забезпечує становлення фахівця нового покоління, спроможного знаходити, усвідомлювати та застосовувати нові професійні знання у стрімко зростаючому інформаційно-освітньому просторі, здатного «навчатися впродовж життя». З другого боку, інформаційна культура стає умовою реалізації власних творчих ресурсів майбутніх спеціалістів, важливим чинником саморозвитку і самовираження в художньо-педагогічній діяльності, змістовно наповнюючи її індивідуальним стилем роботи, відображенням особистісного «Я». Відтак, формування інформаційної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва є одним із головних орієнтирів професійної підготовки фахівців у закладах вищої музично-педагогічної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомим внеском у розкриття питання формування інформаційної культури майбутніх учителів музичного мистецтва стали наукові

праці, присвячені дослідженню загальної культури особистості (В. Бабич, Б. Гершунський, Р. Грановська, А. Єршов, В. Кремень, Ю. Рамський, С. Сисоєва), висвітленню ролі освітніх інтернет-ресурсів (Т. Гусакова, Н. Кузнецової), мультимедійних технологій навчання (Л. Гаврілова, Л. Паршина), комп'ютерних технологій (Н. Новікової, Т. Рейзекінд, Д. Чуракова).

Аналіз наукової літератури також засвідчив, що педагогічні проблеми інформатизації освітнього процесу, зокрема музичного, піднято у дослідженнях Н. Белявіної, І. Горбунової, В. Луценка, А. Маркова, С. Полозова та ін. Науковці одностайні у думці, що інформатизація мистецької освіти забезпечить організацію освітнього процесу на високохудожньому і високотехнологічному рівнях. Окремі аспекти проблеми формування інформаційної культури педагогів-музикантів представлено у дослідженнях А. Бондаренко, О. Бордюк, Л. Варнавської, Ю. Дворник, Л. Зарі, А. Камеріс, В. Луценко, О. Рибнікова та ін.

Така пильна увага науковців до цієї проблематики свідчить про її актуальність у питаннях проектування і створення якісного інформатизованого навчального простору для підготовки фахівців педагогічної галузі, орієнтованого в першу чергу на загальнолюдські моральні цінності, людиноцентризм, а головне – на особистість, її творчий розвиток.

Необхідно відзначити, що інформаційна культура майбутніх учителів музичного мистецтва має власну специфіку, її формування слід розглядати не в умовах перенасичення суспільства різноманітною інформацією, а в аспекті освітнього художньо-інформаційного середовища, у якому майбутні фахівці здатні сприймати повною мірою художньо-педагогічну інформацію і успішно використовувати її для вирішення музично-педагогічних завдань, забезпечуючи ефективність і якість освітнього процесу, адже йдеться про формування інформаційної культури педагога-музиканта, яка є складовою його професійно-педагогічної культури.

Мета статті передбачає розкрити значення інформаційної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва у дискурсі його професійного та особистісного становлення як фундаментальної складової його загальної професійно-педагогічної культури, необхідної умови якісної підготовки фахівця.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Зазначимо, що термін «інформаційна культура» визначається двома конститутивними поняттями – «інформація» та «культура», що, інтегруючись, побутують на двох рівнях: суспільному та особистісному.

У суспільному аспекті інформаційна культура розглядається як сукупність механізмів і принципів, які забезпечують сприятливу взаємодію етнічних і національних культур, їх поєднання з універсальним досвідом людства. При такому соціокультурному розумінні інформаційна культура може усвідомлюватися як найважливіший засіб створення світового інформаційного простору (О. Прудникова); спосіб життєдіяльності людини в інформаційному суспільстві; складова процесу формування культури людства (В. Мінкіна). Як частина загальної культури людства інформаційна культура представляє соціальний механізм накопичення, зберігання і передачі значущої інформації (ідей, знань, матеріально-духовних цінностей), без якої суспільство не може обійтися. Її головним джерелом є інформаційна діяльність, зумовлена цінностями культури (А. Гречихін).

На особистісному рівні інформаційну культуру розглядають як інтегративне особистісне утворення, що представляє собою систему знань, умінь і навичок щодо формулювання потреби в інформації; здійснення пошуку необхідної інформації з усієї сукупності інформаційних ресурсів; відбору, оцінювання, збереження, інтеграції, структуризації та створення нової інформації [3].

Підкреслюючи людинотворчий аспект інформаційної культури, Л. Калініна тлумачить її як спосіб життєдіяльності людини в інформаційному суспільстві, покликаний гармонізувати внутрішній світ суб'єкта [5, с. 24–25]. Ю. Новгородська переконана, що саме інформаційна культура дає змогу людині досягти рівноваги в інформаційно-комунікаційному взаємообміні із середовищем, яке ґрунтується на комп'ютерних і телекомунікаційних засобах [8, с. 109]. В. Мінкіна розглядає її як складову науково-технічної творчості; практичну реалізацію виявлених потенційних можливостей особистості [7, с. 40–41].

Інформаційна культура як частина загальної культури інтегрує знання про основні методи інформаційних технологій; виробляє вміння пошуку інформації для вирішення прикладних завдань; формує навички використання персонального комп'ютера, інформаційно-комунікативних технологій; розвиває аналітичні, творчі здібності; орієнтує на здобуття нових знань.

Таким чином, інформаційна культура є частиною загальної культури суспільства, а також складовою особистісної культури. Її джерелом слугує інформаційна діяльність. Інформаційна культура пов'язана із соціальною природою людини і є продуктом різноманітних творчих здібностей людини. Як сфера культури вона пов'язана з функціонуванням інформатизації в суспільстві та формуванням інформаційних якостей особистості.

У науковій літературі також прийнятним є розподіл інформаційної культури на три категорії: інформаційну культуру суспільства, інформаційну культуру особистості та інформаційну культуру спеціаліста-фахівця у конкретній професійній сфері.

Поняття інформаційної культури фахівця не набуло ще остаточного статусу. Його використовують при позначенні якості знань та під час обґрунтування вимог до них. Найчастіше інформаційну культуру фахівця тлумачать як систематизовану сукупність знань, умінь, навичок, що забезпечує оптимальне здійснення інформаційної діяльності, спрямованої на задоволення як професійних, так і непрофесійних потреб [4, с. 21]; сукупність загальноосвітніх і вузькоспеціальних знань, умінь і навичок роботи з інформацією, необхідних для якісного виконання своїх професійних обов'язків [11, с. 392]. Слушною стає думка В. Кудіна, який дає визначення інформаційної культури спеціаліста як культури людини, готової до творчої роботи в умовах технолого-інформаційної системи розвитку суспільства [6, с. 80].

Інформаційна культура майбутнього вчителя музичного мистецтва входить до структури його загальної професійно-педагогічної культури і безпосередньо формується в процесі фахової підготовки. Вона передбачає інтеграцію, взаємозв'язок і взаємопроникнення інформаційної та музично-педагогічної діяльності, у якому обов'язково наявним є компонент художньої культури.

Значною мірою інформаційна культура майбутнього вчителя музичного мистецтва охоплює соціально-світоглядні, методологічні, мистецькі, психологічні, комунікативні та музично-естетичні складові.

Враховуючи думку О. Прудникової, що інформаційна культура представляє культуру взаємодії людини з інформацією [9, с. 49], можемо визначити процесуальну сторону інформаційної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва, яка обов'язково передбачає наявність загальних інформаційних процесів (видів інформаційної діяльності), як от:

– пошук нової професійно-фахової інформації (розуміння можливостей використання різних інформаційних каналів, технологій для усунення інформаційного дефіциту; пошук альтернативної музично-педагогічної інформації; уникнення стереотипності у пошуку інформаційних джерел);

– читання і сприймання інформації (усвідомлення потреби вміння професійно читати знайдену інформацію як засобу отримання нових знань; розуміння семіотичних, у тому числі і музичних, знакових систем, особливостей текстових повідомлень);

– переробка вихідної інформації і створення нової (вміння використовувати музично-інформаційні технології (музичний редактор, нотний редактор, комп'ютерні технології для аранжування музичних творів, дитячих пісень, цифровий електронний музичний інструментарій, мультимедійні навчальні посібники тощо) та інтелектуальні нормалізовані методики (контент-аналіз, кластерний аналіз і т. д.) для знаходження вирішення професійних завдань);

– інформаційно-професійне спілкування (розуміння необхідності інформаційного обміну; вміння міжособистісного професійного спілкування; прагнення до підвищення рівня комунікаційної компетентності; виховання терпимості до чужих точок зору і думок, готовності не тільки отримувати, але й віддавати знання; вміння знаходити партнерів за спільною діяльністю з використанням для цього комп'ютерних мереж зв'язку; вміння чітко і доказово викладати результати власної діяльності).

Включення студентів у таку інформаційну діяльність, в першу чергу, забезпечить розвиток умінь самостійно здобувати нові знання на основі мінімально поданої необхідної інформації, спонукатиме до активної пізнавальної інформаційно-комунікативної самодіяльності, свідомого пошуку нових знань та їх інтерпретації.

Інформаційна діяльність передбачає роботу з великим обсягом інформації, що призводить до накопичення надлишкової інформації з певної теми, окремого питання. Саме надмірність інформації дозволяє застосовувати раніше отримані знання для вирішення нових завдань, використовуючи їх в іншій ситуації та іншим шляхом. Як відзначає В. Мінкіна, «ймовірність появи нових рішень тим вища, чим більше в пам'яті людини багатьох і різноманітних за змістом побічних продуктів» [7, с. 29].

Особливо цінним є те, що інформаційна діяльність розвиває у майбутнього фахівця вміння критично осмислювати власну поінформованість з певної проблематики на основі рефлексії. Рефлексія як форма теоретичної діяльності людини спрямовується на осмислення власних дій, самопізнання. Саме творча рефлексія стає необхідним джерелом інформаційної діяльності, що передбачає переосмислення проблемної ситуації, знань, мисленневих стереотипів, подолання суперечностей у процесі вирішення професійних завдань, що у підсумку виступає творчим відкриттям і виражається в активній самоперебудові особистості і реорганізації її мислення, забезпечуючи професійний саморозвиток особистості.

Отже, включення студента в інформаційну взаємодію забезпечує формування у майбутніх фахівців здатності до самоосвіти, освоєння нових інформаційних технологій, креативності та творчої діяльності у вирішенні професійних завдань.

Інформаційна культура майбутнього вчителя музичного мистецтва обумовлюється специфікою його фахової діяльності і як процес представляє взаємодію інформаційної діяльності та музично-педагогічної діяльності. У такому контексті детермінантою і джерелом інформаційної культури педагога-музиканта стає власне музично-інформаційна діяльність, ключовим елементом якої виступає художня інформація, необхідна для здійснення його професійної діяльності.

У своїй роботі педагог-музикант найбільше оперує мистецькою, зокрема музичною інформацією, у зміст якої включено і звукову інформацію, представлену власне музикою, і різноманітну інформацію про неї. Музичний твір як звукова інформація має свої особливості, серед яких слід відзначити емоційність, що виявляється в музичному переживанні як результату сприйняття музичного образу та відношення до нього. Тому сприймання та усвідомлення музичної інформації залежатиме від розуміння та осягнення глибини художньої образності

твору. Відзначимо, що сприймання студентами музичної інформації є процесом активної взаємодії реципієнта з музичним твором, в якому беруть участь активні й пасивні, довільні та мимовільні, усвідомлені і неусвідомлені складові людської психіки, а способами отримання музичної інформації виступають особистісні сенсомоторні, перцептивні, свідомі дії [1, с. 189].

Процес сприйняття музичної інформації буде неповноцінним без розуміння реципієнтом змісту художнього твору, його образів, адекватності осягнення авторського задуму та відкриття новизни. Тому успішність оволодіння музичною інформацією залежатиме від умінь студентів декодувати художні образи твору, розкодувати музичні повідомлення, професійно правильно читати музичну думку в художньому потоці музичної інформації, розуміти інтонаційну мову твору, яка представлена певною знаковою системою. Водночас, «зчитування» музичної інформації передбачає вихід за межі власне знакового смислу і передбачає вміння сприймати не тільки художній текст, а й те, що стоїть за ним, що передедує створенню музичних образів – знання контексту музики.

Своєрідним тлумаченням художньої інформації твору є інтерпретація. Процеси інтерпретації ґрунтуються на результатах аналізу зовнішніх засобів художньої виразності, розумінні реципієнтом художньої інформації та передбачають активне творче мислення в процесі аналізу художнього матеріалу [10, с. 130]. У цьому аспекті музична інформація стає цінним джерелом для розвитку уяви, фантазії, креативності під час музичного сприймання, вона супроводжується переживанням, емоціями і передбачає емпатійні процеси. Відбувається специфічна самоіндукція, коли образи й ситуації твору як носії інформації пробуджують почуття, а почуття спонукають глибше вдумуватися, осмислювати той внутрішній зміст, яким вони наповнюються у складі художнього цілого. Відтак, музичний твір стає засобом пізнання людиною дійсності, а також себе у цій дійсності.

Як носій інформації музичний твір групує навколо себе найбільш важливі елементи комунікації – автора, виконавця, реципієнта – і стає центром інформаційної комунікації. Власне комунікативно-пізнавальний аспект музичного сприймання обумовлюється діалоговою природою музики і яскраво реалізується в процесі реконструкції та осмислення авторського задуму, суб'єктивного розуміння смислу музичного твору та власної естетичної оцінки, що потребує у студентів сформованих умінь аналізу та інтерпретації художніх творів.

Отже, головним носієм музичної звукової інформації є емоція, закарбована в художньому образі твору; специфічними рисами музичної інформації відзначимо художність, емоційність, комунікативність, інтерпретаційність. В освітньому процесі музична інформація стає одночасно і джерелом музично-педагогічної діяльності, і засобом музично-естетичного розвитку.

А. Козир, Ян Цзюнь інформаційну культуру учителя музичного мистецтва розглядають як особистісне утворення, що передбачає обізнаність у музичному мистецтві та методиці його викладання, сформовану потребу і здатність до її розширення, відбору й оцінювання мистецьких явищ, втілення у професійній діяльності, а також готовність до рефлексивного самовизначення [12, с. 6].

Інформаційна культура як складова музично-педагогічної культури передбачає у своєму змісті наявність цілого комплексу технічних аспектів, що становить і супроводжує музичну інформацію, її засвоєння, застосування та трансляцію. Розглядаючи інформаційну культуру майбутнього вчителя музики, Л. Гаврілова акцентує увагу на мультимедійних навчальних засобах як інформаційній технології, яка надає можливість працювати в інтерактивному режимі з різними видами медіа-середовищ і поєднує в одному програмному продукті різноманітні види інформаційних ресурсів (текст, звук, анімація, ілюстрації, графічні образи, аудіо- і відеоінформацію тощо). Дослідниця осмислює мультимедіа як явище культури, що демонструє нові техніки художньої творчості та нові засоби художньої виразності [2, с. 103].

На переконання вчених (Н. Белявіна, А. Бондаренко, Л. Варнавська, Л. Гаврілова, А. Марков, Н. Новікова, Ю. Олійник, О. Чайковська), використання в практичній роботі мультимедійних засобів враховує вимоги сучасного інформаційного суспільства і знайомить студентів із цікавими мультимедійними музичними програмами, розширює інтеграційні процеси мистецького навчання, спектр пізнання навчально-методичного матеріалу, ефективно впливає на розвиток професійних якостей, палітру музично-педагогічної діяльності вчителів музичного мистецтва, формує їх інформаційну культуру, а отже, забезпечує високу якість професійної підготовки майбутніх фахівців.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у визначеному напрямі. Таким чином, вищезазначений аналіз інформаційної культури дозволяє розглядати її як фундаментальну складову в структурі загальної професійної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва, детерміновану художньо-інформаційною складовою її діяльності.

Оскільки формування інформаційної культури створює умови для продуктивного навчання та самоосвіти студентів, забезпечує розвиток пізнавальної активності, ініціативності, креативності, сприяє вихованню творчої особистості, яка здатна до самостійного конструювання власних знань, мобільності і вільно орієнтується у величезному інформаційному потоці, то, безсумнівно, ми можемо розглядати інформаційну культуру як важливий чинник якісної професійної підготовки, а її формування як необхідну умову успішного професійно-особистісного становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва. Подальших розвідок потребують питання дослідження оптимізації інформатизації системи мистецької освіти з метою формування інформаційної культури як учителів музичного мистецтва, так і учнів в умовах сучасної Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Выготский Л. С. Психология искусства. Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. 480 с.
2. Гаврілова Л. Г. Формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій: монографія. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. 404 с.
3. Гуревич Р. С., Коломієць А. М., Коломієць Д. І. Формування інформаційної культури педагога в контексті неперервної освіти. Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Зб. наук. пр. Київ, 2001. Ч. 1. С. 276–281.
4. Інформаційна культура студента: навч. посіб. з курсу «Інформаційна культура студента» / уклад. С. В. Паршуков. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. 121 с.
5. Калініна Л. М. Інформаційна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу та критерії її виміру. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту Педагогіки за 2010 рік: наукове видання. Київ: Інститут педагогіки НАПН України, 2011. С. 24–25.
6. Кудин В. А. Информационная культура современного специалиста. Теория и практика управления социальными системами. 2000. № 1. С. 77–83.
7. Минкина В. Информационная культура и способность к рефлексии. Высшее образование в России. 1995. № 4. С. 39–43.
8. Новгородська Ю. Г., Кравченко Л. І. Феномен інформаційної культури в управлінській діяльності керівника. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2017. № 3. С. 107–112.
9. Прудникова О. В. Інформаційна культура інформаційного суспільства: філософський вимір. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія : Філософія. 2016. № 4. С. 44–53.
10. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. 360 с.

11. Хмельницький О. О. Інформаційна культура сучасного фахівця. *Творча особистість у системі неперервної професійної освіти: Матер. міжнар. наук. конф.* Харків : ХДПУ, 2000. С. 390–393.

12. Ян Цзюнь. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя музики у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2019. 22 с.

REFERENCES

1. Vygotskij L. S. *Psihologiya iskusstva* [Psychology of art]. Rostov-na-Donu: Feniks, 1998. 480 s. [In Russian].

2. Havrilova L. H. *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzyky zasobamy multymediinykh tekhnolohii* [Formation of professional competence of future music teachers by means of multimedia technologies]: monohrafiia. Kyiv : NPU imeni M. P. Drahomanova, 2014. 404 s. [In Ukrainian].

3. Hurevych R. S., Kolomiiets A. M., Kolomiiets D. I. *Formuvannia informatsiinoi kultury pedahoha v konteksti neperervnoi osvity* [Formation of information culture of a teacher in the context of continuing education] / *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka: Zb. nauk.pr.* Kyiv, 2001. Ch. 1. S. 276–281. [In Ukrainian].

4. *Informatsiina kultura studenta*. [Student information culture]: *Navchalnyi posibnyk z kursu «Informatsiina kultura studenta»* / uklad. S. V. Parshukov. Uman : FOP Zhovtyi O. O., 2014. 121 s. [In Ukrainian].

5. Kalinina L. M. *Informatsiina kultura kerivnyka zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu ta kryterii yii vymiru. Anotovani rezultaty naukovo-doslidnoi roboty Instytutu Pedahohiky za 2010 rik: naukovye vydannia* [Information culture of the head of a secondary school and criteria for its measurement. Annotated results of research work of the Institute of Pedagogy for 2010]. Kyiv : Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy, 2011. S. 24–25. [In Ukrainian].

6. Kudin V. A. (2000). *Informacionnaya kul'tura sovremennogo specialista. Teoriya i praktika upravleniya social'nymi sistemami* [Information culture of a modern specialist. Theory and practice of social systems management]. # 1. S. 77–83. [In Russian].

7. Minkina V. *Informacionnaya kul'tura i sposobnost' k refleksi. Vysshee obrazovanie v Rossii* [Information culture and the ability to reflect. Higher education in Russia.]. 1995. # 4. S. 39–43 [In Russian].

8. Novhorodska Yu. H., Kravchenko L. I. *Fenomen informatsiinoi kultury v upravlinskii diialnosti kerivnyka* [The phenomenon of information culture in the management activities of the head] *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky.* 2017. # 3. S. 107–112 [In Ukrainian].

9. Prudnykova O. V. *Informatsiina kultura informatsiinoho suspilstva: filosofskiy vymir* [Information culture of the information society: philosophical dimension]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho».* Seriya : Filosofiia. 2016. # 4. S. 44–53 [In Ukrainian].

10. Rudnytska O. P. *Pedahohika zahalna ta mystetska* [General and artistic pedagogy] : *navchalnyi posibnyk.* Ternopil : Navchalna knyha – Bohdan, 2005. 360 s. [In Ukrainian].

11. Khmelnytskyi O. O. *Informatsiina kultura suchasnoho fakhivtsia* [Information culture of a modern specialist]. *Tvorcha osobystist u systemi neperervnoi profesiinoi osvity: Materialy Mizhnar. nauk. konf.* Kharkiv : KhDPU, 2000. S. 390–393 [In Ukrainian].

12. Yan Tszun *Formuvannia informatsiinoi kultury maibutnoho vchytelia muzyky u protsesi fakhovoi pidhotovky* [Formation of information culture of the future music teacher in the process of professional training]: *avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02.* Kyiv, 2019. 22 s. [In Ukrainian].

Матеріал надійшов до редакції 29.09.2021 р.